

DOI 10.51558/2490-3647.2023.8.3.489

UDK 341.485:341.645.2

Primljeno: 22. 09. 2023.

Pregledni rad
Review paper

Faris Hasanović

PRIMJENA KONVENCIJE O SPREČAVANJU I KAŽNJAVANJU ZLOČINA GENOCIDA PRED MEĐUNARODNIM SUDOM U HAGU U PREDMETU BOSNA I HERCEGOVINA PROTIV SRBIJE I CRNE GORE

Predmet ovog rada je analiza primjene Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1951. godine pred Međunarodnim sudom u Hagu, u predmetu Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore, zbog kršenja odredaba ove Konvencije. Ovaj sud je u skladu s članom IX Konvencije nadležan za rješavanje sporova između država ugovornica vezanih za tumačenje, primjenu i izvršenje Konvencije, uključujući i one koji se odnose na odgovornost neke države kada je u pitanju zločin genocida ili nekog drugog krivičnog djela navedenog u članu III Konvencije. U članu I Konvencije, propisano je da su države dužne spriječiti genocid i kazniti počinioca. Nadalje, odgovornost država propisana u članu IX Konvencije, odnosi se samo na propuštanje države da spriječi činjenje genocida i drugog djela iz člana III Konvencije i da kazni počinioca. Izvršenom analizom teksta Konvencije i sadržaja tužbenog zahtjeva Bosne i Hercegovine od 24. aprila 2006. godine, moguće je utvrditi da tužbeni zahtjev Bosne i Hercegovine izlazi iz okvira člana IX Konvencije, što autor posebno problematizira u ovom radu.

Ključne riječi: Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida; aplikacija; tumačenje; tužbeni zahtjev; genocid

1. UVOD

Kada se u bosanskohercegovačkoj javnosti govori o Presudi Međunarodnog suda u Hagu (u daljem tekstu: Međunarodni sud; Sud) u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*¹, koja je donesena 26. februara 2007. godine² (u daljem tekstu: Presuda iz 2007. godine), mišljenja smo da se analizi navedene problematike ne pristupa uvijek racionalno i objektivno. U jednu ruku, takav stav prema samom postupku i navedenoj presudi nije neočekivan, s obzirom na činjenicu da je imajući u vidu karakter oružanog sukoba koji se vodio na teritoriju Bosne i Hercegovine (vidjeti više Softić 2020) donesena presuda koja u pojedinim aspektima ne odgovara stvarnim činjenicama.

Potrebno je naglasiti kako opće razočarenje Presudom iz 2007. godine svoj korijen može pronaći i u nedovoljnom poznavanju sadržaja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, ali i okvira djelovanja i nadležnosti Međunarodnog suda, kao i pravne prirode njegovih odluka. U javnosti se nerijetko stvarala slika (bez valjane naučne elaboracije na navedenu temu) da se u Hagu „sudi“ Srbiji i Crnoj Gori za zločine agresije³ i genocida (vidjeti Degan 2008), a ne treba posebno spominjati da se – bude li utvrđena odgovornost tužene strane u punom obimu – s ogromnim nestrpljenjem očekivala ogromna materijalna kompenzacija (reparacija) po osnovu pričinjene ratne štete međunarodno priznatoj Republici Bosni i Hercegovini. Ipak, kako Međunarodni sud nema mogućnost da naloži primjenu uobičajenih krivičnihopravnih sankcija prema odgovornoj državi, jer se u navedenom slučaju radi o posve drugoj vrsti i prirodi pravne odgovornosti (vidjeti više Omerović 2020), posebno u smislu kolektivne odgovornosti države i naroda za počinjene međunarodne

1 Zbog ekonomičnosti autor će u ovom radu koristiti skraćeni (a u naučnoj i stručnoj literaturi uvriježeni) naziv navedenog predmeta pred Međunarodnim sudom u Hagu, čiji izvorni i potpuni naziv na engleskom jeziku glasi: *Case Concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*

2 Presuda Međunarodnog suda u Hagu u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore* od 26. februara 2007. godine (preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf>, pristup: 25. 08. 2023.)

3 Nesporna činjenica jeste da zločin agresije, u okviru sistema međunarodnog prava, nije sadržan u nekom općem međunarodnom ugovoru (dakle, ne predstavlja “konvencijsko pravo” *per se*), kao što je primjerice slučaj sa zločinom genocida. Međutim, i pored činjenice da u okviru sistema Ujedinjenih nacija nije usvojena konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina agresije, koja bi omogućila jednostrano pokretanje postupka (podnošenjem aplikacije nadležnom međunarodnom pravosuđnom organu; kada je u pitanju odgovornost država kao takvih – onda nesumnjivo Međunarodnom sudu u Hagu), „rezolucijska definicija ovoga zločina, odnosno opisi radnji agresije iz čl. 3. Dodatka Rezoluciji iz 1974. godine ipak predstavljaju odraz općeg običajnog međunarodnog prava, koje kao takvo uključuje i zabranu napadačkog ili agresivnog rata” – što u svakom slučaju predstavlja pitanje o kojem (dakako, s pravnog, a ne političkog aspekta) ima nadležnost odlučivati Međunarodni sud u Hagu (vidjeti više Omerović 2022).

zločine (poput genocida), nije bilo realno očekivati potpunu satisfakciju kada je u pitanju strana koja u ovom slučaju nesumnjivo predstavlja žrtvu.

U skladu s ranije navedenim u ovom radu će se primarno analizirati ključne odredbe Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, a potom i problematizirati pitanje nadležnosti Međunarodnog suda u Hagu – kako općenito, tako i u ovom konkretnom slučaju, a predmetom analize bit će i postavljeni tužbeni zahtjev Bosne i Hercegovine, kao i konačna presuda Međunarodnog suda u ovom predmetu – što bi na koncu trebalo dati jasan odgovor na pitanje šta (ni)je Bosna i Hercegovina dobila okončanjem navedenog postupka.

2. KONVENCIJA O SPREČAVANJU I KAŽNJAVANJU ZLOČINA GENOCIDA

Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida⁴ (u daljem tekstu: Konvencija o genocidu; Konvencija) predstavlja jedan od ključnih međunarodnih ugovora kada je u pitanju zaštita temeljnih ljudskih prava, prije svega onog najvažnijeg – prava na život, koje je kao takvo apsolutne prirode i predstavlja *conditio sine qua non* za uživanje svih ostalih ljudskih prava i sloboda. Istu je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu: UN) 09. decembra 1948. godine, a stupila je na snagu tri godine kasnije – 12. januara 1951. godine.

Konvencija o genocidu danas broji ukupno 152 strane ugovornice⁵, što znači da ova Konvencija predstavlja jedan od onih međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima i slobodama koje su ratificirale gotovo sve međunarodno priznate države članice UN-a, pa stoga odredbe ove Konvencije predstavljaju općeobavezujuće (imperativne) norme međunarodnog prava, čije kršenje je strogo zabranjeno i povlači međunarodnu odgovornost države (Softić 2012; vidjeti i Omerović 2011).

Konvenciji o genocidu je prethodila Rezolucija 96 (I) Generalne skupštine UN-a od 11. decembra 1946. godine⁶, koja je kvalificirala genocid kao međunarodni zločin, dajući do znanja pojedincima da ih se za navedeno djelo može procesuirati bez obzira na eventualnu dopuštenost takvog ponašanja prema domaćem pravu (Jutriša 2007). Vrijedi napomenuti da oba pravna akta u prvi plan stavljaju pitanje individualne

4 Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (preuzeto sa: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%2078/volume-78-I-1021-English.pdf>, pristup: 25. 08. 2023)

5 Spisak država ugovornica Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (preuzeto sa: <https://www.un.org/en/genocideprevention/genocide-convention.shtml>, pristup: 24. 08. 2023)

6 Rezolucija 96 (I) Generalne skupštine UN-a od 11. decembra 1946. godine (preuzeto sa: <https://daccess-ods.un.org/tmp/7334668.04027557.html>, pristup: 24. 08. 2023)

odgovornosti i procesuiranja pojedinaca za genocid, te da u tom smislu stranama ugovornicama nameću niz pozitivnih i negativnih obaveza (Ibid.). Za ispravno razumijevanje kako pozitivnih, tako i negativnih obaveza, koje se nameću stranama ugovornicama, nužno je analizirati ključne odredbe Konvencije o genocidu.

Najprije, potrebno je naglasiti kako je članom I Konvencije o genocidu izričito konstatovano kako genocid – bez obzira da li je izvršen u vrijeme mira ili rata – predstavlja zločin prema međunarodnom pravu (detaljnije Pavišić 2012), kao i da se strane ugovornice obavezuju da će ga kao takvog spriječiti i kazniti.

Član II Konvencije o genocidu predstavlja nesumnjivo najvažniju odredbu ovog međunarodnog dokumenta, s obzirom na to da isti jasno definira pojam genocida – navodeći alternativno postavljene radnje koje podrazumijevaju učinjenje istog, i to: ubistvo pripadnika grupe, nanošenje teških fizičkih i psihičkih povreda pripadnicima grupe, namjerno podvrgavanje grupe takvim uslovima života koji bi trebali dovesti do njenog potpunog ili djelimičnog uništenja, nametanje takvih mjera kojima se želi spriječiti rađanje unutar grupe, te prisilno premještanje djece iz jedne grupe u drugu. Pri tome je od izuzetne važnosti činjenica da se za učinjenje ovog međunarodnog zločina – pored ranije navedenih radnji izvršenja (lat. *actus reus*, odnosno fizički element) – traži i posebna namjera (lat. *mens rea*, odnosno subjektivni element) na strani učinitelja, koja se nužno odnosi na namjeru uništenja (u cijelosti ili djelimično) određene nacionalne, etničke, rasne ili vjerske grupe (vidjeti: Omerović 2012; Crnić-Grotić 2019).

U članu III Konvencije o genocidu, taksativno su navedena sljedeća djela kao kažnjiva: genocid, udruživanje radi izvršenja genocida, direktno i javno podsticanje da se izvrši genocid, pokušaj izvršenja genocida i saučesništvo u genocidu. Prema članu IV Konvencije o genocidu, osobe koje počine bilo koje od djela navedenih u članu III biće kažnjene, bez obzira da li se radi o državnim funkcionerima, javnim službenicima ili pojedincima. Član V Konvencije o genocidu obavezuje strane ugovornice na usvajanje zakonskih mjera kojima bi se osigurala primjena Konvencije, ali i propisale odgovarajuće krivične sankcije za lica odgovorna za genocid, kao i ostala djela navedena u članu III Konvencije.

Članom VI Konvencije o genocidu propisano je da će osobama optuženim za genocid, ili bilo koje drugo djelo navedeno u članu III, suditi nadležni sud države na čijoj teritoriji su počinili djelo ili međunarodni krivični sud, nadležan za one strane ugovornice koje budu prihvatile njegovu nadležnost. Navedeni član je izuzetno bitan u kontekstu osnivanja⁷ i uspostavljanja nadležnosti Međunarodnog krivičnog

7 Rezolucija 827 (1993) Vijeća sigurnosti UN-a (preuzeto sa: https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statut_827_1993_bcs.pdf, pristup: 24. 08. 2023)

tribunala za bivšu Jugoslaviju (u daljem tekstu: MKTJ), čije je djelovanje uređeno Statutom⁸, a koji je imao presudnu ulogu u *rasvjetljavanju* zločina počinjenih za vrijeme trajanja oružanih sukoba – kako u Bosni i Hercegovini za vrijeme agresije od 1992. do 1995. godine, tako i na prostoru ostalih republika koje su se nalazile u sastavu SFRJ.

Član VII Konvencije o genocidu propisuje ekstradiciju (izručenje) počinitelja prethodno inkriminiranih djela, dok prema članu VIII svaka strana ugovornica može zahtijevati od nadležnih organa UN-a da poduzmu, u skladu s Poveljom UN-a⁹, odgovarajuće mjere za sprečavanje i zabranu genocida ili bilo kojeg drugog djela navedenog u članu III. Uzimajući u obzir činjenicu da je u okviru Vijeća sigurnosti, kao ključnog organa UN-a kada je u pitanju održavanje međunarodnog mira i sigurnosti, teško postići konsenzus među stalnim članicama – djelotvornost i efikasna primjena navedene odredbe nalaze se pod ogromnim znakom pitanja (vidjeti Rusan-Novokmet 2019).

Član IX Konvencije o genocidu sadrži ključne odredbe u pogledu odgovornosti država ugovornica kada su u pitanju obaveze koje nameće sama Konvencija. Navedeni član regulira pitanje jurisdikcije u sporovima koji se mogu pojaviti između država ugovornica u pogledu tumačenja, primjene i provođenja Konvencije, a koji se odnose na odgovornost određene države za sprečavanje i kažnjavanje zločina genocida ili bilo koje drugo djelo navedeno u članu III Konvencije. U kontekstu toga propisano je kako će navedeni sporovi biti iznijeti pred Međunarodni sud u Hagu. Važno je naglasiti kako, stavi li se težište na jezičko tumačenje Konvencije, države ugovornice imaju dvije ključne obaveze – sprečavanje i kažnjavanje zločina genocida. Međutim, kao što je Međunarodni sud konstatovao i opsežno elaborirao u Presudi iz 2007. godine¹⁰, iako član I Konvencije *expressis verbis* ne zahtijeva da se sama država uzdrži od izvršenja zločina genocida, Sud smatra da je, uzimajući u obzir cilj Konvencije, svrha člana I Konvencije zabrana izvršenja zločina genocida za sve države. Prema mišljenju Suda, bilo bi paradoksalno kada bi države imale obavezu sprečavanja izvršenja zločina genocida, a da pritom njima samima nije zabranjeno izvršenje takvog djela – bilo putem vlastitih organa, bilo putem lica nad kojima imaju takvu kontrolu zbog koje se njihove radnje mogu pripisati toj državi po međunarodnom pravu.

8 Statut Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju (ICTY) (preuzeto sa: https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_bcs.pdf, pristup: 24. 08. 2023)

9 Povelja Ujedinjenih nacija (preuzeto sa: <https://www.un.org/en/charter-united-nations/>, pristup: 24. 08. 2023)

10 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. februara 2007. godine, § 165–169.

Najkraće rečeno, obaveza sprečavanja zločina genocida nužno podrazumijeva i zabranu izvršenja istog, a države ugovornice su Konvencijom obavezane da ne izvrše genocid ili bilo koje drugo djelo navedeno u členu III Konvencije, a u skladu s formulacijom iz člana IX Konvencije, što u svakom slučaju proširuje obim njihove odgovornosti u odnosu na usko postavljene obaveze sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida. Moglo bi se konstatovati kako odgovornost država ugovornica ove Konvencije za zločin genocida i druga djela navedena u členu III Konvencije proizlazi iz njihovog propuštanja da postupe u skladu s obavezom propisanom drugim odredbama Konvencije – naročito članom III u vezi s članovima I i II Konvencije o genocidu (vidjeti Omerović 2011).

Preostalih deset članova Konvencije o genocidu tiču se pitanja u vezi sa stranama ugovornicama i njenim stupanjem na snagu, pa kao takvi nisu od presudnog značaja za razumijevanje problematike koja će se razmatrati u nastavku rada.

3. JURISDIKCIJA MEĐUNARODNOG SUDA U HAGU

U kontekstu problematiziranja Presude iz 2007. godine¹¹ najprije je potrebno analizirati nekoliko ključnih odredaba koje se tiču nadležnosti i načina funkcioniranja Međunarodnog suda u Hagu. Razlog tome je što veći dio javnosti u Bosni i Hercegovini, ali i susjednim državama, na pogrešan način interpretira ulogu ovog pravosudnog organa. Naime, tokom trajanja cijelog postupka uporno se zanemarivala činjenica da je Međunarodni sud jedan od glavnih organa UN-a, kao međunarodne organizacije čiji je cilj očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti (Softić 2015). Tužba Bosne i Hercegovine podnesena 20. marta 1993. godine protiv Savezne Republike Jugoslavije (od 04. februara 2003. godine Srbija i Crna Gora, a od 03. juna 2006. godine Republika Srbija)¹² – na osnovu koje je sam postupak iniciran – pružila je priliku Međunarodnom sudu da ustanovi i interpretira značenje Konvencije o genocidu u savremenom kontekstu, koji se u značajnoj mjeri razlikovao od perioda usvajanja i stupanja na snagu navedenog akta.

Međunarodni sud u Hagu, kao takav, predstavlja pravosudni organ, osnovan u skladu s Poveljom UN-a, koji se bavi rješavanjem sporova isključivo između država (nikako pojedinaca, kako se često stvarala slika u javnosti), kao i da daje savjetodavna

11 Presuda Međunarodnog suda u Hagu u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore* od 26. februara 2007. godine (preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf>, pristup: 25. 08. 2023)

12 Tužba Bosne i Hercegovine protiv SR Jugoslavije u vezi s navodnim kršenjima Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida od 20. marta 1993. godine (preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/7199.pdf>, pristup: 25. 08. 2023)

mišljenja onda kada postoji njegova jurisdikcija.¹³ Dakle, jedino se države (kao primarni subjekti međunarodnog prava) mogu pojaviti kao stranke pred Međunarodnim sudom, i to samo one države članice Statuta Suda – pri čemu je važno naglasiti kako su sve države članice UN-a *ipso facto* članice Statuta.¹⁴ Važno je naglasiti kako države dobrovoljno pristaju na nadležnost ovog Suda i ne mogu biti prisiljene da protivno njihovoj volji učestvuju u postupku pred ovim Sudom.

Postupak pred ovim pravosudnim organom pokreće se na dva načina: saopćenjem specijalnog sporazuma (*kompromis*) ili pismenim zahtjevom (aplikacijom, odnosno tužbom) – u situaciji kada postoji *kompromisna klauzula* u samom ugovoru (bez obzira da li se radilo o bilateralnom ili multilateralnom međunarodnom ugovoru).¹⁵ I jedno i drugo se, prirodno, upućuje Registraru suda – pri čemu specijalni sporazum, odnosno tužbu u pravilu potpisuje agent – koji djeluje kao zastupnik države članice u toku trajanja postupka.¹⁶

Za razliku od Međunarodnog suda, ranije spomenuti MKTJ ima jurisdikciju za krivično gonjenje fizičkih lica (dakle, pojedinaca – ne država, čiju odgovornost utvrđuje spomenuti Međunarodni sud u Hagu) na osnovu individualne krivične odgovornosti, i to zbog teških povreda Ženevskih konvencija¹⁷, kršenja običaja i pravila ratovanja, odnosno počinjenja teških međunarodnih zločina kao što je primjerice genocid, ali jednako tako i zločin protiv čovječnosti te ratni zločini (pogledati Pavišić 2012; Scheffer 2006).

4. PITANJE NADLEŽNOSTI MEĐUNARODNOG SUDA U HAGU U PREDMETU BOSNA I HERCEGOVINA PROTIV SRBIJE I CRNE GORE

Kao na glavni argument za postupanje Međunarodnog suda u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore* aplikacija se poziva na član IX Konvencije o genocidu kao osnov za nadležnost. Kao što je već rečeno, navedeni član primarno regulira pitanje odlučivanja u sporovima koji se pojave u pogledu tumačenja,

13 Statut Međunarodnog suda u Hagu (ICJ) (preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/en/statute>, pristup: 25. 08. 2023)

14 Vidjeti: Član 34. i Član 35. Statuta Međunarodnog suda u Hagu

15 Vidjeti Član 40. Statuta Međunarodnog suda u Hagu

16 Vidjeti: Član 42. Statuta Međunarodnog suda u Hagu i Član 38. Pravila Međunarodnog suda u Hagu

17 Detaljnije pogledati Ženevske konvencije od 12. 08. 1949. godine (preuzeto sa: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf>, pristup: 25. 08. 2023), kao i Ženevske konvencije – dopunski protokoli iz 1977. i 2005. godine (preuzeto sa: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0321.pdf, pristup: 25. 08. 2023).

primjene i provođenja Konvencije o genocidu, a koji se odnose na odgovornost određene države za genocid ili bilo koje drugo djelo navedeno u članu III Konvencije o genocidu. U kontekstu toga utvrđena je tzv. *ugovorena nadležnost* Međunarodnog suda u Hagu kao jedinog ovlaštenog suda za postupanje u sporovima koji se tiču, između ostalog, samog kršenja Konvencije o genocidu.

Nakon što je Vlada Republike Bosne i Hercegovine podnijela tužbu 20. marta 1993. godine, tužena strana je u propisanom roku postavila prigovor vezano za nadležnost Međunarodnog suda u navedenom sporu¹⁸, povodom čega je Sud donio Presudu o preliminarnim primjedbama 1996. godine (u daljem tekstu: Presuda o nadležnosti iz 1996. godine; Presuda iz 1996. godine)¹⁹ – kojom je prihvatio nadležnost na osnovu člana IX Konvencije o genocidu. Savezna Republika Jugoslavija (u daljem tekstu: SR Jugoslavija) je potom 24. aprila 2001. godine uputila Zahtjev za preispitivanje Presude o nadležnosti iz 1996. godine, o čemu je održana i usmena rasprava, čiji je ishod do samog kraja bio neizvjestan. Ključni argument tužene strane predstavljala je nesporna pravna činjenica da je SR Jugoslavija primljena u članstvo UN-a tek 2000. godine, a da je Sud kao takav otvoren samo za države članice UN-a, koje su ujedno i članice Statuta Suda. Pored navedenog zahtjeva agent tužene strane je 04. maja 2001. godine podnio Međunarodnom sudu dokument pod nazivom *Inicijativa za razmatranje utvrđene nadležnosti u odnosu na SR Jugoslaviju*²⁰, tražeći od Suda da po službenoj dužnosti preispita nadležnost u ovom sporu, pri čemu su logika i sadržaj Zahtjeva za preispitivanje i navedene Inicijative bili gotovo identični (Softić 2015).

Jedan od ciljeva tužene strane bio je i osporavanje ranije spomenutoj Presudi iz 1996. godine svojstva *res iudicata*, aktuelizirajući pitanje da li je SR Jugoslavija u vrijeme pokretanja postupka bila strana ugovornica Konvencije o genocidu, te je pokušala dokazati kako ona u dato vrijeme to nije bila, zbog čega nije ni mogla imati svojstvo stranke u postupku.²¹ Navedena tvrdnja u svakom slučaju ne predstavlja održiv pravni argument, s obzirom na činjenicu da je SR Jugoslavija 27. aprila 1992. godine postala članica Konvencije o genocidu na osnovu sukcesije.²²

Postupajući po prethodno navedenom Zahtjevu za preispitivanje Presude o

18 Preliminarne primjedbe SR Jugoslavije u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv SR Jugoslavije* od 26. juna 1995. godine (preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/8618.pdf>, pristup: 25. 08. 2023).

19 Presuda o nadležnosti Međunarodnog suda u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv SR Jugoslavije* od 11. jula 1996. godine (preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-19960711-JUD-01-00-EN.pdf>, pristup: 25. 08. 2023)

20 Dostupno na: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/10509.pdf> (pristup: 25. 08. 2023)

21 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 140.

22 U prilog tome: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=IV-1&chapter=4&clang=_en (pristup: 25. 08. 2023)

nadležnosti iz 1996. godine Međunarodni sud je 03. februara 2003. godine u predmetu *SR Jugoslavija protiv Bosne i Hercegovine*²³ odlučio kako prijem SR Jugoslavije u članstvo UN-a sam po sebi ne predstavlja „novu činjenicu“, budući da je do tog prijema došlo tek nakon donošenja Presude iz 1996. godine, čije se preispitivanje u konkretnom slučaju tražilo.²⁴ Također, Sud je ponovo naglasio činjenicu da je SR Jugoslavija 27. aprila 1992. godine postala članica Konvencije o genocidu na osnovu sukcesije, pa se samim tim ima smatrati državom ugovornicom. Upravo iz navedenih razloga, Međunarodni sud je odlučio kako je Zahtjev za preispitivanje presude od 11. jula 1996. godine neprihvatljiv.²⁵

Nadalje, kada je u pitanju predmet *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, tužena strana je na javnoj raspravi, održanoj 09. maja 2006. godine, u svom odgovoru na postavljene tužbene zahtjeve Bosne i Hercegovine, ponovo konstatovala kako Međunarodni sud nije nadležan u ovom predmetu, jer tužena strana nije u periodu na koji se zahtjev odnosi imala pristup Sudu, odnosno alternativno – da Međunarodni sud nije nadležan u odnosu na tuženu stranu, iz razloga što ista nije bila ili nastavila biti obavezana članom IX Konvencije o genocidu, a da pritom ne postoje nikakvi drugi osnovi na kojima bi bila zasnovana nadležnost Međunarodnog suda u odnosu na odgovornu stranu.

Međunarodni sud je u Presudi iz 2007. godine zauzeo stav kako su razlozi u vezi sa stanovištem da Presuda iz 1996. godine rješava pitanje nadležnosti u ovom predmetu sa snagom *res iudicata* primjenjivi *a fortiori* i na predmet ove rasprave, budući da je Presuda iz 1996. godine potpuno jasna u pogledu stranačke sposobnosti tužene strane, te stoga isti zaključuje da je, kako je i odlučeno u Presudi iz 1996. godine, na osnovu člana IX Konvencije o genocidu dužan presuditi u sporu koji je pokrenut tužbom od 20. marta 1993. godine.²⁶ Vodeći se elementarnim principima pravne logike stav suda moguće je okarakterizirati potpuno racionalnim i opravdanim.

Na osnovu svega navedenog moguće je zaključiti kako je Međunarodni sud u konkretnom predmetu svoju nadležnost zasnovao isključivo na odredbi člana IX Konvencije o genocidu, a da su svi ostali osnovi za nadležnost na koje se ranije pozivao tužilac odbačeni. Bitno je naglasiti kako je Međunarodni sud također naglasio da kao pravosudni organ nema jurisdikciju da odlučuje o navodnim kršenjima drugih

23 Zahtjev za preispitivanje Presude o nadležnosti od 11. jula 1996. godine u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv SR Jugoslavije* od 03. februara 2003. godine (*SR Jugoslavija protiv Bosne i Hercegovine* – preliminarne prijedbe) (preuzeto sa: <https://www.refworld.org/cases,ICJ,4023a60f4.html>, pristup: 25. 08. 2023)

24 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 110.

25 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 111.

26 *Ibid.*

obaveza prema međunarodnom pravu, a koje nisu izjednačene sa zločinom genocida (posebno obavezama koje se odnose na zaštitu ljudskih prava u vrijeme rata) – čak i ukoliko se navodna kršenja tiču obaveza propisanih imperativnim propisima međunarodnog prava ili se njima pak štite temeljne ljudske vrijednosti.²⁷

Ipak, navedena konstatacija nikako ne podrazumijeva da Međunarodni sud prilikom utvrđivanja eventualnog kršenja obaveza koje proizlaze iz Konvencije o genocidu neće biti prinuđen interpretirati i opća pravila međunarodnog prava o tumačenju ugovora, ali i odgovornosti država za djela suprotna međunarodnom pravu.²⁸

5. ANALIZA TUŽBENOG ZAHTJEVA BOSNE I HERCEGOVINE

Kada je u pitanju suština vođenja postupka pred Međunarodnim sudom u Hagu u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore* nužno je krenuti od postavljenog tužbenog zahtjeva. Naime, kako je u samoj Presudi iz 2007. godine i konstatovano²⁹, tužbeni zahtjev Bosne i Hercegovine preciziran je na usmenoj raspravi od 24. aprila 2006. godine. Isti je formuliran na sljedeći način:

„Bosna i Hercegovina traži da Međunarodni sud donese i objavi sljedeću presudu:

1. Da je Srbija i Crna Gora, putem svojih organa, odnosno tijela pod njenom kontrolom, prekršila obaveze propisane u Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, namjernim uništavanjem dijela nersrpskog stanovništva, etničkih ili vjerskih grupa unutar, ali i van teritorije Bosne i Hercegovine, posebno uključujući Muslimane, i to:
 - ubijanjem pripadnika grupe;
 - izazivanjem ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda pripadnika grupe;
 - namjernim nametanjem uslova života grupi sračunatih da izazovu fizičko uništenje grupe, u cijelosti ili djelimično;
 - nametanjem mjera usmjerenih na sprečavanja rađanja unutar grupe;
 - namjernim premještanjem djece iz jedne u drugu grupu;
2. Supsidijarno:
 - (i) da je Srbija i Crna Gora prekršila obaveze propisane u Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, saučesništvom u genocidu na način određen naprijed u stavu 1, i/ili

27 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 147.

28 Na ovom mjestu posebno je važno naglasiti značajnu ulogu Bečke konvencije o pravu ugovora iz 1969. godine (preuzeto sa: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf, pristup: 25. 08. 2023)

29 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 66.

- (ii) da je Srbija i Crna Gora prekršila obaveze propisane u Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida pomažući i podstičući pojedince, grupe i tijela uključene u genocid, na način određen naprijed u stavu 1.;
3. da je Srbija i Crna Gora prekršila obaveze propisane u Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida udruživanjem radi počinjenja genocida i podsticanjem na genocid, na način određen naprijed u stavu 1.;
 4. da je Srbija i Crna Gora prekršila obaveze propisane u Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, jer nije spriječila genocid;
 5. da je Srbija i Crna Gora prekršila i krši obaveze propisane u Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, jer je propustila i propušta da kazni počinioce genocida, odnosno bilo kojeg drugog djela zabranjenog Konvencijom o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, te da nije Međunarodnom krivičnom tribunalu za bivšu Jugoslaviju (MKTJ) izručila pojedince optužene za genocid ili druga krivična djela zabranjena Konvencijom, niti je u potpunosti saradivala sa Tribunalom;
 6. da povrede međunarodnog prava navedene u stavovima od 1. do 5. predstavljaju protivpravna djela koja se mogu pripisati Srbiji i Crnoj Gori, a koja povlače njenu odgovornost prema međunarodnom pravu, pa da će u skladu s tim:
 - (a) Srbija i Crna Gora odmah poduzeti efektivne mjere da osigura potpuno ispunjenje obaveze kažnjavanja genocida prema Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, odnosno bilo kojeg drugog djela zabranjenog Konvencijom, kao i da će Međunarodnom krivičnom tribunalu za bivšu Jugoslaviju izručiti pojedince optužene za genocid ili druga krivična djela propisana u Konvenciji, te u potpunosti saradivati sa Sudom;
 - (b) Srbija i Crna Gora mora ispraviti posljedice svojih nezakonitih radnji u međunarodnim okvirima, što je posljedica međunarodne odgovornosti za navedene počinjene povrede Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, te da mora platiti Bosni i Hercegovini, kao takvoj i kao *parens patriae* za njene građane, punu naknadu štete i izazvanih gubitaka. Posebno, naknada će pokriti svaku finansijski odredivu štetu koja se odnosi na: (i) štetu koja je pojedincima nanesena djelima navedenim u članu III Konvencije, uključujući i nematerijalnu štetu koju su pretrpjele žrtve, njihovi preživjeli nasljednici, srodnici ili osobe koje su izdržavali; (ii) materijalnu štetu izazvanu na vlasništvu pojedinaca i pravnih lica, javnih ili privatnih, djelima navedenim u članu III Konvencije; (iii) materijalnu štetu nanijetu Bosni i Hercegovini u pogledu razumnih troškova učinjenih za popravljavanje ili ublažavanje šteta proizašlih iz djela navedenih u članu III Konvencije;
 - (c) prirodu, oblik i iznos kompenzacije određiće Sud, sa rokom ispunjenja po dogovoru stranaka u roku od godine dana od dana objavljivanja presude, ostavljajući mogućnost prinudnog postupka u suprotnom;

(d) Srbija i Crna Gora će dati specifične garancije i uvjeravanja kako bi se izbjeglo ponavljanje pobrojanih protivpravnih radnji, a čiji će oblik i vrstu odrediti Sud;

7. da je, ne postupajući po Naredbama za određivanje privremenih mjera koje je Sud donio 8. aprila 1993. godine i 13. septembra 1993. godine, Srbija i Crna Gora prekršila nametnute međunarodne obaveze, čime je u obavezi da Bosni i Hercegovini isplati simboličnu naknadu čiju će visinu odrediti Sud.“

Prilikom analize postavljenog tužbenog zahtjeva potrebno je vratiti se još jednom na odredbe Konvencije o genocidu, kako bi bilo potpuno jasno za šta je nadležan Međunarodni sud, a za što nije. Naime, upravo pretjerana očekivanja i *preuveličavanje* uloge i ovlaštenja ovog pravosudnog organa predstavljaju temeljni uzrok razočarenja bosanskohercegovačke javnosti konačnom presudom u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*.

Dakle, Međunarodni sud u Hagu može u skladu sa članom IX Konvencije o genocidu postupiti na sljedeći način: utvrditi da država članica Konvencije o genocidu nije spriječila činjenje genocida (što uključuje i obavezu države ugovornice da sama ne počini navedeni zločin), da nije kaznila počinitelja genocida, da nije postupila po naredbi o privremenim mjerama, obavezati državu da prestane kršiti svoje obaveze koje proizlaze iz Konvencije o genocidu, zatražiti da odgovorna država pruži određene garancije da neće ponoviti navedene radnje, te obavezati odgovornu državu da oštećenju državi i njenim građanima nadoknadi pričinjenu štetu po osnovu kršenja Konvencije o genocidu (Softić 2015). S druge strane, Međunarodni sud ne može, prema važećim odredbama Konvencije o genocidu, postupiti na sljedeći način: državu oglasiti krivično odgovornom za genocid, nametati državi ili njenim državljanima krivične sankcije, utvrditi odgovornost države za međunarodni zločin agresije, niti može donijeti odluku koja bi značila direktno uplitanje u pitanja ustavnog uređenja, koja su u isključivoj nadležnosti država ugovornica (Ibid.).

U skladu s navedenim saznanjima posve je jasno kako je tužbeni zahtjev Bosne i Hercegovine racionalno postavljen, te da je isti u potpunosti kompatibilan s nadležnostima koje su Konvencijom o genocidu dodijeljene Međunarodnom sudu u Hagu. Naime, primarni cilj postavljenog tužbenog zahtjeva Bosne i Hercegovine bio je utvrditi odgovornost tužene strane za počinjenje djela navedenih u članu II Konvencije o genocidu, odnosno supsidijarno utvrditi kako je tužena država bila saučesnik u izvršenju zločina genocida – podsticanjem i pomaganjem pojedinaca, grupa i tijela involviranih u počinjenje zločina genocida.

Također, tuženoj strani je stavljeno na teret i udruživanje radi počinjenja zločina genocida, zatim propuštanje sprečavanja učinjenja zločina genocida, odnosno kažnjavanja počinitelja istoga (prvenstveno kroz odbijanje saradnje s MKTJ, posebno u vidu izručenja lica optuženih za genocid), kao i da sve ranije navedene povrede međunarodnog prava predstavljaju protivpravna djela, te se kao takva mogu pripisati tuženoj strani i povući za sobom njenu međunarodnu odgovornost. Posljedica toga bila bi, kako je decidno navedeno i u samom tužbenom zahtjevu, da tužena strana mora odmah poduzeti efektivne mjere da osigura potpuno kažnjavanje zločina genocida u skladu s odredbama Konvencije o genocidu, da ista mora ispraviti posljedice svojih nezakonitih radnji u međunarodnim okvirima, te da mora platiti Bosni i Hercegovini naknadu štete i izazvanih gubitaka. Na kraju, postavljen je i zahtjev da tužena strana bude oglašena odgovornom za nepostupanje po Naredbama za određivanje privremenih mjera od 08. aprila 1993. godine³⁰ i 13. septembra 1993. godine³¹, za što je Bosna i Hercegovina ponovo tražila naknadu štete, i to u simboličnom iznosu, u visini koju odredi Sud.

6. PRESUDA MEĐUNARODNOG SUDA U HAGU OD 26. FEBRUARA 2007. GODINE

Nakon skoro četrnaest godina vođenja postupka u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*³² Međunarodni sud u Hagu je 26. 02. 2007. godine donio konačnu presudu u ovom predmetu. Nakon što je utvrdio svoju nadležnost (o čemu je bilo riječi u prethodnim poglavljima rada) i proveo cjelokupan dokazni postupak, te analizirao sve pravno relevantne činjenice kako pojedinačno – tako i jedne u vezi s drugima, Sud je donio Presudu, čiji operativni dio³³ glasi:

„Iz navedenih razloga,

Sud,

(1) sa deset glasova i pet protiv,

Odbija prigovore koje je konačno iznijela tužena strana u odnosu na to da Sud nije nadležan za odlučivanje, a potvrđuje da ima nadležnost, na osnovu člana IX Konvencije o sprečavanju i

30 Naredba za određivanje privremenih mjera od 08. 04. 1993. godine (preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-19930408-ORD-01-00-EN.pdf>, pristup: 26. 08. 2023)

31 Naredba za određivanje privremenih mjera od 13. 09. 1993. godine (preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-19930913-ORD-01-00-EN.pdf>, pristup: 26. 08. 2023)

32 Presuda Međunarodnog suda u Hagu u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore* od 26. 02. 2007. godine (preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf>, pristup: 25. 08. 2023)

33 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 471.

kažnjavanju zločina genocida, da presudi u sporu koji je pred njim pokrenula Bosna i Hercegovina 20. marta 1993. godine;

(...)

(2) sa trinaest glasova za i dva protiv:

Utvrdjuje da Srbija nije počinila genocid putem svojih organa ili osoba čije djelovanje povlači njenu odgovornost prema međunarodnom običajnom pravu, suprotno obavezama iz Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida;

(...)

(3) sa trinaest glasova za i dva protiv:

Utvrdjuje da Srbija nije učestvovala u udruživanju radi izvršenja genocida, niti da je podsticala na genocid suprotno obavezama iz Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida;

(...)

(4) sa jedanaest glasova za i četiri protiv:

Utvrdjuje da Srbija nije saučestvovala u genocidu suprotno obavezama iz Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida;

(...)

(5) sa dvanaest glasova za i tri protiv:

Utvrdjuje da je Srbija prekršila obavezu sprečavanja genocida iz Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida u vezi sa događajima koji su se desili u Srebrenici u julu 1995. godine;

(...)

(6) sa četrnaest glasova za i jedan protiv:

Utvrdjuje da je Srbija prekršila obaveze iz Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida time što nije predala Ratka Mladića, optuženog za genocid i saučesništvo u genocidu, radi suđenja pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, čime je propustila da u cijelosti sarađuje s Tribunalom;

(...)

(7) sa trinaest glasova za i dva protiv:

Utvrdjuje da Srbija nije ispunila obaveze iz privremenih mjera koje je Sud naredio 8. aprila i 13. septembra 1993. godine u ovom predmetu, tako što je propustila poduzeti sve mjere koje je imala na raspolaganju da spriječi genocid u Srebrenici u julu 1995. godine;

(...)

(8) sa četrnaest glasova za i jedan protiv:

Odlučuje da Srbija mora odmah poduzeti efikasne korake da bi osigurala ispunjenje svojih obaveza prema Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida kako su definisane u članu II Konvencije, ili bilo koje druge mjere propisane članom III Konvencije, i predati

optužene za genocid ili drugi od tih zločina za suđenje Međunarodnom krivičnom tribunalu za bivšu Jugoslaviju, te u cijelosti saradivati s Tribunalom;

(...)

(9) sa trinaest glasova za i dva protiv:

Utvrđuje da, u vezi s kršenjem obaveza navedenih u podstavu (5) i (7), zaključak Suda u tim podstavovima predstavlja odgovarajuću satisfakciju, te da ovo nije predmet u kojem bi bilo odgovarajuće narediti plaćanje kompenzacije ili, u odnosu na kršenje iz podstava (5), narediti davanje garancija i uvjerenja da se kršenje neće ponoviti.“

Važno je naglasiti kako je, uprkos konstantnom osporavanju jurisdikcije Međunarodnog suda u navedenom predmetu od strane tužene države, osnov za presuđenje u ovoj pravnoj stvari nesumnjivo postojao, i to ne samo u kontekstu utvrđivanja odgovornosti države za propuštanje obaveze sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida, nego i kada je riječ o izvršenju zločina genocida *per se* – bilo putem vlastitih državnih organa, bilo putem lica nad kojima odgovorna država ima takvu kontrolu zbog koje joj se njihove radnje mogu pripisati prema međunarodnom običajnom pravu (tačka 2), zatim učešću u udruživanju radi izvršenja genocida, kao i podsticanju na genocid (tačka 3), saučestvovanju u genocidu (tačka 4), ali i kada je u pitanju eventualno naređivanje plaćanja kompenzacije ili pak davanja garancija i uvjerenja od strane tužene države da se kršenje Konvencije neće ponoviti u budućnosti (tačka 9).

Analizom člana IX Konvencije o genocidu, ali i na osnovu stavova koje je zauzeo Sud u Presudi iz 2007. godine³⁴, moguće je zaključiti kako obaveza sprečavanja zločina genocida nužno podrazumijeva i zabranu izvršenja istog, a države ugovornice su samom Konvencijom obavezane da ne izvrše genocid ili bilo koje drugo djelo navedeno u članu III Konvencije, čime je proširen obim njihove odgovornosti u odnosu na isključivo obaveze sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida. Dakle, odgovornost strana ugovornica ove Konvencije za genocid i druga djela navedena u članu III Konvencije, proizlazi iz njihovog propuštanja da postupe u skladu s obavezom propisanom drugim odredbama Konvencije, posebno članom III u vezi s članovima I i II.

Kada je u pitanju nadoknada pričinjene štete, opće pravilo međunarodnog prava vezano za reparaciju sadržano je u članu 31. Nacrta Pravila o odgovornosti država za

34 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. februara 2007. godine, § 165–169.

međunarodna protivpravna djela³⁵ (u daljem tekstu: Pravila). Odgovorna država je obavezna u potpunosti nadoknaditi štetu (moralnu i/ili materijalnu) koja je prouzrokovana međunarodnim protivpravnim djelom, što u konkretnom slučaju kršenje obaveze sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida svakako jeste (vidjeti više Omerović 2021b). Važno je napomenuti da su, prema odredbama članova 34. do 39. navedenih Pravila, ustanovljena tri oblika reparacija: restitucija, kompenzacija i satisfakcija, pri čemu je u kontekstu obrazloženja Presude iz 2007. godine od strane Suda, bitno naglasiti kako se navedeni oblici reparacije međusobno ne isključuju, kao i da određena povreda može biti takve prirode da zahtijeva sva tri oblika reparacije (Softić 2012).

U pogledu pravila o jurisdikciji Međunarodnog suda, važno je ponovo naglasiti činjenicu kako je ovaj pravosudni organ otvoren samo za države članice Statuta Suda, pri čemu su sve države članice UN-a *ipso facto* članice Statuta Suda.³⁶ Navedeno se, kako je Međunarodni sud konstatovao u Presudi o nadležnosti iz 1996. godine (analizirana u prethodnim poglavljima rada), nesumnjivo odnosilo i na SR Jugoslaviju, odnosno Srbiju i Crnu Goru, a danas Republiku Srbiju kao državu sukcesora.

Tužena država je, govorimo li o nadležnosti *ratione materiae*, postala stranka u navedenom postupku pred Sudom na osnovu člana IX Konvencije o genocidu, kojim je ugovorena nadležnost Međunarodnog suda u Hagu za sve sporove koji se mogu pojaviti između država ugovornica u pogledu tumačenja, primjene i provođenja ove Konvencije. Na ovom mjestu potrebno je još jednom naglasiti kako je tužena država (SR Jugoslavija) postala stranom ugovornicom Konvencije o genocidu 27. 04. 1992. godine na osnovu sukcesije, što je Sud izričito konstatovao kako u Presudi o nadležnosti iz 1996. godine, tako i u Presudi iz 2007. godine. U ovom slučaju smatra se da postoji tzv. *kompromisna klauzula*, koja je kao takva omogućila Bosni i Hercegovini da jednostrano (podnošenjem tužbe od 20. marta 1993. godine) pokrene postupak pred Sudom, koji je (nakon prigovora tužene strane) prihvatio nadležnost u ovom predmetu Presudom iz 1996. godine, čija je revizija kasnije odbijena, te donio navedenu Presudu iz 2007. godine kojom je meritorno riješio spor između dviju država.

35 Nacrt Pravila o odgovornosti država za međunarodna protivpravna djela, usvojen od Generalne skupštine UN-a (preuzeto sa: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf, pristup: 25. 08. 2023)

36 Vidjeti Član 34. i Član 36. Statuta Međunarodnog suda u Hagu.

7. U KOJEM DIJELU JE MEĐUNARODNI SUD U HAGU UDOVOLJIO TUŽBENOM ZAHTJEVU BOSNE I HERCEGOVINE?

Već iz samog dispozitiva Presude iz 2007. godine moguće je zaključiti kako je Međunarodni sud u Hagu u ovom konkretnom slučaju djelimično prihvatio tužbeni zahtjev Bosne i Hercegovine. Navedena činjenica ogleda se u tome da je Međunarodni sud, ravnajući se prema odredbama Konvencije o genocidu, van svake razumne sumnje utvrdio kako je Republika Srbija prekršila obavezu sprečavanja genocida, a u vezi s događajima koji su se desili na prostoru Srebrenice u julu 1995. godine. U tom kontekstu, Sud je posebno naglasio nekoliko činjenica. Prvo, Sud je zapazio kako je SR Jugoslavija tokom kritičnog perioda (pri čemu se misli na dešavanja iz jula 1995. godine na prostoru Srebrenice) imala mogućnost utjecaja na bosanske Srbe koji su osmislili i proveli zločin genocida na prostoru Srebrenice, za razliku od drugih država ugovornica Konvencije o genocidu³⁷, kao i da je ista imala vrlo specifičnu obavezu u pogledu osiguravanja da niti jedna vojna, paravojna ili neregularna jedinica kojoj SR Jugoslavija može narediti ili pružiti podršku, ne počini zločin genocida, zavjeru za izvršenje genocida, direktno i javno podsticanje na izvršenje genocida ili saučesništvo u genocidu, i to na osnovu dvije naredbe o privremenim mjerama koje je Sud donio 1993. godine.³⁸ Osim toga, Sud je utvrdio kako je tužena država cijelo vrijeme pružala značajnu vojnu i finansijsku podršku Republici Srpskoj, te da je kojim slučajem odlučila uskratiti navedenu podršku takav čin bi u velikoj mjeri ograničio mogućnosti koje su vlastima Republike Srpske stajale na raspolaganju.³⁹ Ipak, Sud je podsjetio kako, uprkos ranije navedenim činjenicama, nije uspio utvrditi da su informacije koje su bile na raspolaganju beogradskim vlastima sa sigurnošću ukazivale da je genocid neminovan, zbog čega, u krajnjoj liniji, nije utvrđeno postojanje saučesništva Republike Srbije kada je u pitanju zločin genocida, koji je počinjen na prostoru Srebrenice.⁴⁰

Međutim, Sud je izričito naglasio kako su tadašnje jugoslavenske savezne vlasti trebalo da poduzmu sve što je bilo u njihovoj moći da pokušaju spriječiti tragične događaje koji su u kritično vrijeme poprimali svoj oblik, a čiji se obim (iako se to, prirodno, nije moglo sa sigurnošću predvidjeti u takvim okolnostima) mogao u

37 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 434.

38 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 435.

39 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 241.

40 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 436.

najmanju ruku naslutiti.⁴¹ Kao što je i sam Sud ranije konstatovao, da bi neka država bila odgovorna za kršenje obaveze sprečavanja zločina genocida ne mora se dokazati da je ista zaista imala mogućnost da spriječi genocid, dovoljno je dokazati da je u tom pogledu imala određene mogućnosti na raspolaganju, a da očigledno te mogućnosti nije koristila⁴², što je u slučaju Republike Srbije (kao pravne sljednice SR Jugoslavije) evidentno bio slučaj.

Nadalje, Međunarodni sud je konstatovao kako je Republika Srbija prekršila obaveze koje proizlaze iz Konvencije o genocidu, time što nije predala Ratka Mladića, kao lice optuženo za genocid i saučesništvo u genocidu, radi suđenja pred MKTJ, čime je propustila obavezu da u potpunosti saraduje s MKTJ na što je bila obavezna i po osnovu Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (Aneks 1A sporazuma). Na osnovu toga, ustanovljena je međunarodna odgovornost tužene strane u pogledu propuštanja ispunjenja svoje dužnosti kao strane ugovornice Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (ali i države članice UN-a) da saraduje s MKTJ, čime je ista direktno prekršila član VI Konvencije o genocidu.⁴³ Stoga je Sud odlučio, a u skladu s ranije utvrđenom odgovornosti tužene strane za propuštanje kažnjavanja počinitelja genocida, odnosno lica optuženih za genocid ili saučesništvo u istom, da je Republika Srbija dužna odmah poduzeti efikasne korake kako bi osigurala ispunjenje obaveza koje proizlaze iz Konvencije o genocidu onako kako su iste definirane u članu II Konvencije, ili bilo koje druge mjere propisane članom III Konvencije i smjesta predati optužene za genocid ili drugi međunarodni zločin za suđenje pred MKTJ, te u cijelosti saradivati s navedenim tribunalom.

Osim toga, Međunarodni sud je utvrdio kako Republika Srbija nije ispunila obaveze koje su joj bile nametnute privremenim mjerama, koje je Sud naredio 08. 04. i 13. 09. 1993. godine, na način što je propustila poduzeti sve mjere koje je imala na raspolaganju da spriječi zločin genocida počinjen na prostoru Srebrenice u julu 1995. godine.

S druge strane, iako je u Presudi iz 2007. godine utvrdio da prema Konvenciji o genocidu može postojati odgovornost države za počinjenje zločina genocida, kao i saučesništvo u genocidu, a da za navedeno krivično djelo nije osuđen niti jedan pojedinac⁴⁴, Međunarodni sud nije prihvatio dio tužbenog zahtjeva Bosne i Hercegovine koji se odnosi na tvrdnju da je tužena država počinila zločin genocida

41 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 438.

42 *Ibid.*

43 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 450.

44 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 180-182.

putem svojih organa ili osoba čije djelovanje povlači njenu odgovornost prema međunarodnom običajnom pravu, a suprotno obavezama koje proizlaze iz Konvencije o genocidu.

Ipak, Sud je konstatovao kako je pred MKTJ u predmetima *Krstić*⁴⁵ i *Blagojević*⁴⁶ nesporno utvrđeno kako su snage bosanskih Srba ubile više od 7.000 bosanskih Muslimana muškaraca, a nakon preuzimanja Srebrenice u julu 1995. godine (tako je ispunjen fizički element – lat. *actus reus* kada je u pitanju zločin genocida), ali je istovremeno naglasio kako je za pravno kvalificiranje zločina genocida potrebna i posebna namjera (lat. *dolus specialis*)⁴⁷, za koju je od strane MKTJ utvrđeno da je formirana u periodu oko 12. i 13. jula (u trenutku promjene vojnog cilja, nesporedno nakon preuzimanja Srebrenice od strane srpskih snaga).⁴⁸ U skladu s tim, za Sud nije bilo nikakvih dilema da navedene radnje počinjene na prostoru Srebrenice, a koje ulaze u okvir člana II (a) i (b) Konvencije o genocidu, su počinjene sa specifičnom namjerom da se djelimično uništi grupa Muslimana Bosne i Hercegovine kao takva, te da shodno tome navedene radnje predstavljaju radnje genocida koje su počinili pripadnici Vojske Republike Srpske u i oko Srebrenice, počevši od 13. 07. 1995. godine.⁴⁹

Nakon što je ustanovio navedenu činjenicu i potvrdio izvršenje zločina genocida na prostoru Srebrenice (rukovodeći se primarno stavovima koje je zauzeo MKTJ), zadatak Suda je bio da ispita da li se navedena djela mogu staviti na teret tuženoj državi, i to po dva osnova – prvo, da li su navedene zločine počinile osobe ili organi

45 Detaljnije pogledati: Presuda Pretresnog vijeća MKTJ u predmetu *Tužilac protiv Radislava Krstića* (br. IT-98-33-T) od 02. 08. 2001. godine (preuzeto sa: <https://www.icty.org/x/cases/krstic/tjug/bcs/krs-tj010802b.pdf>, pristup: 25. 08. 2023) kao i: Presuda Žalbenog vijeća MKTJ u predmetu *Tužilac protiv Radislava Krstića* (br. IT-98-33-A) od 19. 04. 2004. godine (preuzeto sa: <https://www.icty.org/x/cases/krstic/acjug/bcs/krs-aj040419b.pdf>, pristup: 25. 08. 2023)

46 Detaljnije pogledati: Presuda Pretresnog vijeća MKTJ u predmetu *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića* (br. IT-02-60-T) od 17. 01. 2005. godine (preuzeto sa: https://www.icty.org/x/cases/blagojevic_jokic/tjug/en/bla-050117e.pdf, pristup: 25. 08. 2023. godine) kao i: Presuda Žalbenog vijeća MKTJ u predmetu *Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića* (br. IT-02-60-A) od 09. 05. 2007. godine (preuzeto sa: https://www.icty.org/x/cases/blagojevic_jokic/acjug/en/blajok-jud070509.pdf, pristup: 22. 08. 2023)

47 „U pravnoj doktrini i sudskoj praksi, koncept, koji u sebi sadrži *direktni umišljaj* i *namjeru*, naziva se posebnom, specijalnom ili specifičnom namjerom (lat. *dolus specialis*) ili genocidnom namjerom (eng. *genocidal intent*), ili, pak, *viškom namjere* (eng. *surplus intent*) s obzirom da je ovakva namjera, vidjeli smo, upravo karakteristična za zločin genocida i predstavlja njegovo bitno obilježje kao i predmet razlikovanja s drugim zločinima protiv čovječnosti i međunarodnog prava. Ovim se naznačuje da međunarodno ugovorno pravo za zločin genocida zahtijeva postojanje, odnosno dokazivanje *specifične namjere* kod počinitelja, a ta specifična namjera upravo predstavlja *stepen kvaliteta* namjere koja je neophodna kako bi jedna protupravna radnja izvršenja mogla biti pravno okvalificirana kao genocid“ (Omerović 2012: 184).

48 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 295.

49 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 297.

tužene strane čije joj se ponašanje može *de iure* staviti na teret, i drugo, ako je odgovor na prethodno pitanje negativan, mora se utvrditi da li su zločine počinile osobe koje su postupale prema instrukcijama ili pod direktnom kontrolom tužene strane, iako formalno nisu njeni organi.⁵⁰

U kontekstu prvog kriterija, Sud je zaključio kako zločin genocida, počinjen na prostoru Srebrenice u julu 1995. godine, ne može biti stavljen na teret tuženoj državi kao da su ga počinili njeni organi ili osobe (subjekti) koji su bili u potpunoj zavisnosti od tužene strane, iz razloga što se ni Republika Srpska, niti Vojska Republike Srpske, u relevantno vrijeme nisu mogle smatrati samo instrumentima putem kojih je SR Jugoslavija djelovala i koji nisu imali sopstvenu autonomiju.⁵¹ U kontekstu drugog kriterija, Sud se pozvao na predmet *Vojne i paravojne aktivnosti Sjedinjenih Američkih Država protiv Nikaragve*⁵², gdje je izložen stav da se, kada je u pitanju pravna odgovornost države za djela osoba ili grupa pod njenom faktičkom kontrolom, mora dokazati da je navedena država imala efektivnu kontrolu nad vojnim i paravojnim operacijama u toku kojih su se kršenja međunarodnih obaveza (u ovom slučaju Konvencije o genocidu) dogodila. Navedenu činjenicu Sud nije uspio dokazati van svake razumne sumnje, budući da je ustanovljeno kako nije dokazano da su masakri u Srebrenici počinjeni prema instrukcijama ili po naredbi organa tužene strane (niti da je ista vršila efektivnu kontrolu nad vojnim operacijama na području u i oko Srebrenice), pa u skladu s navedenim Sud nije ustanovio međunarodnu odgovornost Republike Srbije po ovom osnovu.⁵³

Međunarodni sud je, istovremeno, propustio utvrditi odgovornost Republike Srbije za udruživanje radi izvršenja zločina genocida, odnosno podsticanje na genocid, kao i eventualno saučesništvo u genocidu, a što je u suprotnosti s odredbama Konvencije o genocidu. Naime, Sud na osnovu izvedenih dokaza nije bio potpuno ubijeđen kako su o odluci da se fizički iskorijeni muška populacija muslimanske zajednice u Srebrenici, u vrijeme kad je donesena, bile obaviještene vlasti u Beogradu, te je utvrdio kako je ova odluka donesena neposredno prije samog izvršenja, i to u veoma kratkom periodu između 13. i 16. 07. 1995. godine.⁵⁴ Zbog toga, kako i sam Sud zaključuje, nije dokazano da je SR Jugoslavija u kritično vrijeme pružila pomoć

50 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 384.

51 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 394.

52 Presuda Međunarodnog suda u Hagu u predmetu *Vojne i paravojne aktivnosti Sjedinjenih Američkih Država protiv Nikaragve*, od 27. juna 1986. godine (preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>, pristup: 25. 08. 2023. godine)

53 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 413.

54 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 422.

izvršiocima genocida, uz postojanje pune svijesti da će ta pomoć biti iskorištena za izvršenje genocida, zbog čega ni po ovom osnovu nije utvrđena međunarodna odgovornost Republike Srbije.⁵⁵

Možda i *najbolniji* udarac u ovom kontekstu, barem kada su bila u pitanju očekivanja većeg dijela bosanskohercegovačke javnosti, predstavlja saznanje da je Međunarodni sud presudio da se u vezi s kršenjem obaveza koje se tiču sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida ne radi o predmetu u kojem bi bilo odgovarajuće narediti plaćanje kompenzacije, ili pak narediti davanje garancija i uvjerenja od strane Republike Srbije da se kršenje Konvencije o genocidu neće ponoviti u budućnosti. Ovim činom Bosna i Hercegovina je ostala nepravedno uskraćena za ratnu reparaciju, odnosno nadoknadu pričinjene štete koja je direktno uzrokovana oružanim sukobima na njenom državnom teritoriju (što je rezultiralo teškim zločinima po međunarodnom pravu, poput već spomenutog genocida), čime je Međunarodni sud postupio suprotno članu 31. Nacrta Pravila o odgovornosti država za međunarodna protivpravna djela, koja su usvojena od Generalne skupštine UN-a 28. 01. 2002. godine⁵⁶, pritom u potpunosti zanemarujući jedan od osnovnih principa međunarodnog prava, koji glasi da se pričinjena šteta mora nadoknaditi (Vidjeti Omerović 2011).

8. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

U svjetlu svih pravno relevantnih činjenica koje su bile predmetom analize ovog rada moguće je konstatovati da je Međunarodni sud u Hagu jasno i nedvosmisleno utvrdio kako je Republika Srbija po međunarodnom pravu odgovorna za kršenje Konvencije o genocidu, i to u pogledu obaveze sprečavanja i kažnjavanja zločina genocida, koji je počinjen od strane pripadnika Vojske Republike Srpske na području u i oko Srebrenice u julu 1995. godine.⁵⁷

Pored toga, Sud je u Presudi iz 2007. godine jasno konstatovao kako su tokom trajanja oružanog sukoba izvršena masovna ubistva pripadnika zaštićene grupe u određenim oblastima i logorima širom Bosne i Hercegovine (ne samo u Srebrenici, na prostoru koje je nesporno počinjen zločin genocida), čime je, prema mišljenju Suda, ispunjen materijalni element iz člana II (a) Konvencije o genocidu⁵⁸, iako sama

55 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 423–424.

56 Nacrt Pravila o odgovornosti država za međunarodna protivpravna djela, usvojen od Generalne skupštine UN-a (preuzeto sa: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf, pristup: 25. 08. 2023)

57 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 297.

58 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 276.

genocidna namjera (lat. *dolus specialis*) da se grupa kao takva uništi, u cjelini ili djelimično⁵⁹, ipak nije dokazana kada su u pitanju dešavanja na prostoru drugih lokacija (Sarajevo, Dolina rijeke Drine, Prijedor, Banja Luka, Brčko).⁶⁰ Navedeni stav Suda nikako ne dovodi u pitanje činjenicu da je potpuno uvjerljivim dokazima utvrđeno kako su pripadnici zaštićene grupe sistematski bili žrtve masovnih maltretiranja, prebijanja, silovanja i mučenja za vrijeme sukoba, kao i da navedeni zločini, iako u konkretnom slučaju nisu pravno kvalificirani kao genocid, mogu predstavljati ratne zločine i zločine protiv čovječnosti.⁶¹

S druge strane, iako je imao na raspolaganju dovoljno dokaza koji bi ga mogli uvjeriti u suprotno, Međunarodni sud u Hagu je postavio neracionalno visok (kasnije će se ispostaviti i nedostižan) prag za dokazivanje umiješanosti Republike Srbije u izvršenje zločina genocida, a određeni potencijalno *krunski dokazi*, poput redigovanih materijala Vrhovnog savjeta odbrane SR Jugoslavije⁶², čiji je sadržaj do okončanja samog postupka ostao nepoznat, potpuno su zanemareni i uopće nisu uzeti u razmatranje tokom postupka. Sud je, potpuno očigledno, koristio dvostruke standarde kada je u pitanju utvrđivanje odgovornosti Republike Srbije za izvršenje, odnosno učestvovanje (u vidu pomaganja, podsticanja ili pak saučesništva) u realizaciji zločina genocida bilo putem vlastitih organa i dužnosnika (*de iure*), bilo po osnovu kriterija efektivne kontrole nad pojedincima, grupama ili organima na teritoriji Bosne i Hercegovine (*de facto*). U takvoj konstelaciji, objektivno gledano, pravni tim Bosne i Hercegovine nije mogao u potpunosti ostvariti zacrtane ciljeve, na način da Sud u

59 “Da bismo temeljito obrazložili pojmove *znatnosti* i *značajnosti*, potrebno je, pored teritorijalne dimenzije genocida, objasniti i kvantitativno-kvalitativni aspekt. Obje dimenzije se moraju uzeti u obzir ukoliko želimo na cjelovit način dati elaboraciju ovoga pitanja. Da li je otuda, da bi se dokazalo počinjenje genocida, a posebno kod *djelimičnoga* uništenja neke zaštićene skupine, neophodno takvu skupinu *znatno* uništiti, u smislu njezine brojnosti (koliko je brojčano pripadnika skupine uništeno?) i značaja njezinih pripadnika (je li, naprimjer, uništeno njezino vodstvo?). U određivanju da li je u cijelosti ili djelimično uništenje izvršeno u svrhu genocida, sudovi uzimaju u obzir različite čimbenike, uključujući kvantitativni proporcionalni opseg razaranja (eng. *substantial part test*) i kvalitativni opseg razaranja u smislu uništavanja značajnoga dijela skupine neophodnoga za njezin opstanak, poput vodstva (eng. *significant part test*)” (Omerović 2021c: 26).

60 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 277.

61 *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, presuda od 26. 02. 2007. godine, § 319.

62 Kako obrazlaže Softić (2015), MKTJ je donio odluku da se određeni dokumenti koje Republika Srbija dostavlja MKTJ, a naročito dokumenti koji se odnose na sjednice Vrhovnog savjeta odbrane SR Jugoslavije, zbog navodnih “interesa nacionalne sigurnosti” rediguju u određenim dijelovima, što onemogućava potpuni uvid u njihov sadržaj, te potom zapečate, što je ipak u skladu s Pravilnikom o postupku i dokazima tog suda. Nema sumnje da je navedeno postupanje MKTJ u mnogome utjecalo i na ishod postupka pred Međunarodnim sudom u Hagu u predmetu *Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*, naročito u pogledu pribavljanja dokaznog materijala koji bi eventualno ukazivao na direktnu umiješanost tužene države u izvršenje zločina genocida na prostoru Srebrenice.

cijelosti prihvatiti postavljeni tužbeni zahtjev, pa je u skladu s tim moguće izvesti zaključak kako je u datim okolnostima postignut maksimum.

Na kraju, važno je naglasiti kako bi, barem kada je u pitanju ovako delikatna pravna materija, najpragmatičniji pristup bio u potpunosti ostaviti po strani emocije i subjektivne stavove, a koji su, sasvim očekivano, bili prisutni u patriotskom dijelu bosanskohercegovačke javnosti, koja je od samog početka ovog procesa zahtijevala da Republika Srbija bude „osuđena“ za zločin genocida, pa čak i za međunarodni zločin agresije na Bosnu i Hercegovinu (što uopće nije bio predmet spora, niti je teoretski mogao biti kada je u pitanju postupak pred Međunarodnim sudom), a što bi rezultiralo plaćanjem *basnoslovnog* novčanog iznosa na ime ratne reparacije, a potencijalno i promjenom ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine na način da se u dogledno vrijeme ukine ili u određenom dijelu razvlasti entitet Republika Srpska, s obzirom na činjenicu da su njeni najviši funkcioneri osuđeni za genocid i druge međunarodne zločine pred MKTJ – istini za volju, tek nakon donošenja Presude iz 2007. godine. Navedene ambicije, posmatrano striktno s pravnog aspekta i uzimajući u obzir nekonzistentno postupanje Suda u ovom predmetu, nije bilo moguće zadovoljiti.

LITERATURA

1. *Bečka konvencija o pravu ugovora*; preuzeto sa: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf, pristup: 25. 08. 2023
2. Besson, Samantha, John Tasioulas (2010), *The Philosophy of International Law*, Oxford University Press, New York
3. Crnić-Grotić, Vesna (2019), "Zločin genocida pred Međunarodnim sudom pravde", *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 40(3), 1033–1049.
4. Degan, Vladimir Đuro (2000), *Međunarodno pravo*, Pravni fakultet u Rijeci, Rijeka
5. Degan, Vladimir Đuro (2008), "Zločin genocida pred međunarodnim sudištima", *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 58(1-2), 77-95.
6. *Evropska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama*; preuzeto sa: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_BOS.pdf, pristup: 24. 08. 2023. godine)
7. Guzman, Andrew (2008), *How International Law Works*, Oxford University Press, New York

8. *Inicijativa za razmatranje utvrđene nadležnosti u odnosu na SR Jugoslaviju*; preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/10509.pdf>, pristup: 25. 08. 2023.
9. Jutriša, Goran (2007), "Odgovornost države na temelju Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida", *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 41(84), 125–142.
10. Kelzen, Hans (2003), *Problem suverenosti i teorija međunarodnog prava*, Službeni list Srbije i Crne Gore, Beograd
11. *Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida*; preuzeto sa: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%2078/volume-78-I-1021-English.pdf>, pristup: 25. 08. 2023.
12. *Nacrt Pravila o odgovornosti država za međunarodna protivpravna djela, usvojen od Generalne skupštine UN-a*; preuzeto sa: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf, pristup: 25. 08. 2023.
13. *Naredba za određivanje privremenih mjera od 08. aprila 1993. godine*; preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-19930408-ORD-01-00-EN.pdf>, pristup: 26. 08. 2023.
14. *Naredba za određivanje privremenih mjera od 13. septembra 1993. Godine*; preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-19930913-ORD-01-00-EN.pdf>, pristup: 26. 08. 2023.
15. Omerović, Enis (2011), "Odgovornost države za povredu međunarodne obaveze s posebnim osvrtom na međunarodno izvršno pravo", *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, 4(8), 39–87.
16. Omerović, Enis (2012), "Suvremene doktrinarne postavke i koncept Međunarodnog krivičnog suda o specifičnoj namjeri kod zločina genocida", *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, 5(10), 173–199.
17. Omerović, Enis (2021a), "Krivična odgovornost država u međunarodnome pravu: Rethinking ili trajno napuštanje koncepta?", *Društvene i humanističke studije*, 6(1(14)), 143–168.
18. Omerović, Enis (2021b), "Šteta u međunarodnome pravu: preduvjet za odgovornost država i međunarodnih organizacija?", *Društvene i humanističke studije*, 6(3(16)), 381–408.
19. Omerović, Enis (2021c), "Zahtjev za znatno uništenje značajnoga dijela skupine: relevantnost kvantitativno-kvalitativnog kriterija", *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, 13(26), 13–40.
20. Omerović, Enis (2022), "Agresija u međunarodnom pravu: Zločin države i

- krivična odgovornost pojedinca”, *Društvene i humanističke studije*, 7(2(19)), 401-448.
21. Pavišić, Berislav (2012), “Kaznena djela po međunarodnom pravu”, *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, 5(10), 13–49.
 22. *Povelja Ujedinjenih nacija*; preuzeto sa: <https://www.un.org/en/charter-united-nations/>, pristup: 24. 08. 2023.
 23. *Preliminarne primjedbe SR Jugoslavije u predmetu Bosna i Hercegovina protiv SR Jugoslavije, od 26. juna 1995. godine*; preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/8618.pdf>, pristup: 25. 08. 2023.
 24. *Presuda Međunarodnog suda u Hagu predmetu Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore, od 26. februara 2007. godine*; preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf>, pristup: 25. 08. 2023.
 25. *Presuda Međunarodnog suda u Hagu u predmetu Vojne i paravojne aktivnosti Sjedinjenih Američkih Država protiv Nikaragve, od 27. juna 1986. godine*; preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/70/070-198606-27-JUD-01-00-EN.pdf>, pristup: 25. 08. 2023.
 26. *Presuda o nadležnosti Međunarodnog suda u Hagu u predmetu Bosna i Hercegovina protiv SR Jugoslavije, od 11. jula 1996. godine*; preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-19960711-JUD-01-00-EN.pdf>, pristup: 25. 08. 2023.
 27. *Presuda Pretresnog vijeća MKTJ u predmetu Tužilac protiv Radislava Krstića (br. IT-98-33-T) od 02. augusta 2001. godine*; preuzeto sa: <https://www.icty.org/x/cases/krstic/tjug/bcs/krs-tj010802b.pdf>, pristup: 25. 08. 2023.
 28. *Presuda Pretresnog vijeća MKTJ u predmetu Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića (br. IT-02-60-T) od 17. januara 2005. godine*; preuzeto sa: https://www.icty.org/x/cases/blagojevic_jokic/tjug/en/bla-050117e.pdf, pristup: 25. 08. 2023.
 29. *Presuda Žalbenog vijeća MKTJ u predmetu Tužilac protiv Radislava Krstića (br. IT-98-33-A) od 19. aprila 2004. godine*; preuzeto sa: <https://www.icty.org/x/cases/krstic/acjug/bcs/krs-aj040419b.pdf>, pristup: 25. 08. 2023.
 30. *Presuda Žalbenog vijeća MKTJ u predmetu Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića (br. IT-02-60-A) od 09. maja 2007. godine*; preuzeto sa: https://www.icty.org/x/cases/blagojevic_jokic/acjug/en/blajok-jud070509.pdf, pristup: 25. 08. 2023.

31. Rezolucija 827 (1993) Vijeća sigurnosti UN-a; preuzeto sa: <http://www.ohr.int/other-doc/un-res-bih/pdf/827e.pdf>, pristup: 24. 08. 2023.
32. Rezolucija 96 (I) Generalne skupštine UN-a; preuzeto sa: <https://daccess-ods.un.org/tmp/7334668.04027557.html>, pristup: 24. 08. 2023.
33. Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda (ICC); preuzeto sa: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>, pristup: 25. 08. 2023.
34. Rusan-Novokmet, Rutvica (2019), "Utjecaj sankcija Vijeća sigurnosti UN-a na zaštitu temeljnih ljudskih prava", *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 40(2), 627–653.
35. Scheffer, David (2006), "Genocide and Atrocity Crimes", *Genocide Studies and Prevention: An International Journal*, 1(3), 229–250.
36. Shaw, Malcolm (2008), *International Law*, sixth edition, Cambridge University Press, New York
37. Softić, Sakib (2011), "Rješavanje sporova između država mirnim sredstvima", *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, 4(7), 283–314.
38. Softić, Sakib (2012), *Međunarodno pravo*, DES, Sarajevo
39. Softić, Sakib (2015), *Revizija presude Međunarodnog suda pravde, mit ili stvarnost*, Štamparija Fojnica, Fojnica
40. Softić, Sakib (2020), *Post festum: Pravna priroda rata u Bosni i Hercegovini*, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo
41. *Spisak država ugovornica Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida* (preuzeto sa: <https://www.un.org/en/genocideprevention/genocide-convention.shtml>, pristup: 24. 08. 2023.
42. *Statut Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju (ICTY)* (preuzeto sa: https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept_09_bcs.pdf, pristup: 24. 08. 2023.
43. *Statut Međunarodnog suda u Hagu (ICJ)* (preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/en/statute>, pristup: 25. 08. 2023.
44. *Tužba Bosne i Hercegovine protiv SR Jugoslavije u vezi s navodnim kršenjima Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, od 20. marta 1993. godine*; preuzeto sa: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/7199.pdf>, pristup: 25. 08. 2023.
45. *Zahtjev za preispitivanje Presude o nadležnosti od 11. jula 1996. godine u predmetu Bosna i Hercegovina protiv SR Jugoslavije, od 03. februara 2003. godine* (SR Jugoslavija protiv Bosne i Hercegovine – *preliminarne primjedbe*);

preuzeto sa: <https://www.refworld.org/cases,ICJ,4023a60f4.html>, pristup: 25. 08. 2023.

46. *Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine*; preuzeto sa: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf>, pristup: 25. 08. 2023.

47. *Ženevske konvencije – dopunski protokoli iz 1977. i 2005. godine*; preuzeto sa: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0321.pdf, pristup: 25. 08. 2023.

APPLICATION OF THE CONVENTION ON THE PREVENTION AND PUNISHMENT OF THE CRIME OF GENOCIDE BEFORE THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE (BOSNIA AND HERZEGOVINA V. SERBIA AND MONTENEGRO)

Summary

The subject of this paper is the analysis of the application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide of 1951 before the International Court of Justice in The Hague, in the case of Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro, for violating the provisions of this Convention. This Court shall, in accordance with Article IX of the Convention, have jurisdiction in disputes between contracting states, concerning the interpretation, application and enforcement of the Convention, including those relating to the responsibility of a state for the crime of genocide or any other offense established in Article III of the Convention. Article I of the Convention stipulates that states are obliged to prevent genocide and punish the perpetrator. Furthermore, the responsibility of states under Article IX of the Convention relates only to the state's failure to prevent the commission of genocide and other acts under Article III of the Convention and to punish the perpetrators. An analysis of the text of the Convention and the content of the claim of Bosnia and Herzegovina of 24 April 2006, shows that the claim of Bosnia and Herzegovina falls outside the scope of Article IX of the Convention, which is especially problematized in this paper by the author.

Keywords: Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide; application; interpretation; claim; genocide

Adresa autora

Author's address

Faris Hasanović

Univerzitet u Tuzli

Pravni fakultet

faris.hasanovic@untz.ba